

Development and Effectiveness of a Parent-Adolescent Relationship Training Program Based on the Dark Triple Traits of Military Parent Personality and the Parent-Child Relationship on the Dark Triplet of Parent Personality

Foroud Gholami¹ | Iqbal Zarei² | Kourosh Mohammadi³

Abstract

The purpose of this study was to develop and evaluate the educational program of parent-adolescent relationship based on the dark triangle of military parent personality traits and the parent-child relationship on the dark triangle of parent personality. The study sample consisted of 30 employees working in the Army Ground Aviation Training Center in Isfahan in 2020 had problems related to the dark personality triad who had a teenage son and by purposeful sampling method 30 parents and their adolescent children were chosen. To identify the dark triple parent of personality, the Machiavellian Personality Questionnaire (Christie and Jace, 1970), the narcissistic personality (Ruskin and Terry, 1988) and the psychopathic personality (Levinson et al., 1995) were distributed among 450 parents and 30 had scores. The above were selected, then 30 semi-structured interviews were conducted with 30 of their teenage sons. Among the selected parents, 15 were randomly assigned to the experimental group and 15 to the control group. After extracting the three main components of emotions, mixing and communication from the interviews and relying on the dark triple feature of the parent personality, the educational package of the parent-adolescent relationship was designed and performed on the experimental group in 16 sessions of 90 minutes. Multivariate analysis of covariance was used to analyze the data. The results showed that the designed educational package is effective on Machiavellianism, anti-socialism and narcissism of the military parent ($p < 0.05$).

Keywords: Parent-Adolescent Relationship Training Program, Parent-Child Relationship, Dark Personality Triangle, Adolescent, Military Parent.

DOR: 20.1001.1.25885162.1401.13.49.3.7

1. Ph.D. Candidate, Department of Consultancy, Hormozgan University, of Iran
2. Corresponding Author: Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Faculty of Psychology, University Hormozgan University, Iran
E.zarei@hormozgan.ac.ir
3. Ph.D in Psychology, Assistant Professor, Faculty of Psychology, University Hormozgan University, Iran

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۰۷/۲۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۰/۱۲/۱۶

صص: ۳۷-۱۱

شاپا چاپی: ۲۵۸۸-۵۱۶۲
الکترونیکی: x: ۲۶۴۵-۵۱۲**تدوین و اثربخشی برنامه آموزشی رابطه والد-نوجوان مبتنی بر صفات سه‌گانه تاریک شخصیت والد نظامی و رابطه والد-فرزندی بر سه‌گانه تاریک شخصیت والد**فرود غلامی^۱ | اقبال زارعی^۲ | کوروش محمدی^۳

چکیده

هدف از پژوهش تدوین و اثربخشی برنامه آموزشی رابطه والد-نوجوان مبتنی بر صفات سه‌گانه تاریک شخصیت والد نظامی و رابطه والد-فرزندی بر سه‌گانه تاریک شخصیت والد بود. نمونه مورد مطالعه شامل ۳۰ نفر از کارکنان شاغل در مرکز آموزش هواپیمایی نیروی زمینی ارتش در اصفهان در سال ۱۳۹۹ دارای مشکلات مربوط به سه‌گانه تاریک شخصیت بودند که پسر نوجوان داشتند و به‌روش نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۳۰ نفر والد و فرزند نوجوان آن‌ها انتخاب شدند. برای شناسایی والد سه‌گانه تاریک شخصیت پرسش‌نامه‌های شخصیت ماکیاولیسم (کریستی و جیس، ۱۹۷۰)، شخصیت خودشیفته (راسکین و تری، ۱۹۸۸) و شخصیت سایکوپاتی (لویسنون و همکاران، ۱۹۹۵) در میان ۴۵۰ والد توزیع و ۳۰ نفر دارای نمرات بالا انتخاب شدند. سپس با ۳۰ نفر از فرزندان نوجوان پسر آن‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به‌عمل آمد. از میان والدین گزینش‌شده تعداد ۱۵ نفر به‌صورت تصادفی در گروه آزمایش و ۱۵ نفر در گروه گواه گمارده شدند. پس از استخراج سه مؤلفه اصلی هیجانانگ، آمیختگی و ارتباطات از مصاحبه‌ها و با تکیه بر ویژگی سه‌گانه تاریک شخصیت والد بسته آموزشی رابطه والد-نوجوان طراحی و بر روی گروه آزمایش در ۱۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای اجرا شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شد. نتایج نشان داده است که بسته آموزشی طراحی‌شده بر ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی والد نظامی اثربخش است ($p < 0/05$).

کلیدواژه‌ها: برنامه آموزشی رابطه والد-نوجوان؛ رابطه والد-فرزندی؛ سه‌گانه تاریک شخصیت نوجوان؛ والد نظامی.

* مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته مشاوره دانشگاه هرمزگان است.

DOR: 20.1001.1.25885162.1401.13.49.2.6

E.zarei@hormozgan.ac.ir

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

۲. نویسنده مسئول: دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

۳. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

مقدمه و بیان مسئله

پرسنل نظامی با عوامل استرس‌زای زیادی روبه‌رو هستند (سپهوند و همکاران، ۱۳۹۹). وجود ویژگی‌های خاص شخصیتی نظامیان نقش قابل‌توجهی در سبک زندگی آن‌ها ایفا می‌کند (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از مفاهیم نسبتاً جدید در این حوزه سه‌گانه تاریک شخصیت^۱ است که با عنوان روان‌شناسی جیمز باند^۲ شناخته می‌شود (جاناسون، وبستر و اسپچیمت^۳، ۲۰۱۲). این ویژگی‌های شخصیتی که توسط پاپولاس و ویلیامز^۴ (۲۰۰۲)، معرفی و مفهوم‌سازی شده است، عبارتند از ماکیاولیسم^۵، خودشیفتگی^۶ و جامعه‌ستیزی^۷ که به دلیل داشتن ابعاد مشترکی مانند ماهیت اجتماعی نامطلوب، خودمحوری و فریب‌کاری (رانکان^۸، ۲۰۱۲؛ جانسون و وبستر، ۲۰۱۰)، دورویی، سردی هیجانی و خوداغراقی (برجسته کردن یا اغراق در توانایی‌های خود)، (شری، هویت، بسر، فلت و کلین^۹، ۲۰۰۶)، در یک خوشه مفهومی قرار گرفتند. صفات سه‌گانه تاریک شخصیت در افراد مجرم بیش از سایر افراد نمایان است اما در افراد عادی نیز تا اندازه‌ای مشاهده می‌شود (داگلاس، بور و مونرو^{۱۰}، ۲۰۱۲). سه‌گانه فوق‌الذکر چه از نظر اجتماعی ناپسند و نامطلوب به‌شمار می‌آیند ولی در حوزه عملکرد به‌هنگار قرار دارند. به عبارتی اشکال مختلف آن‌ها را می‌توان در جمعیت عادی مشاهده کرد (پاپالوس و ویلیامز، ۲۰۰۲). نتایج نشان داده است که شخصیت تاریک افراد ممکن است به شرایط محیط خانوادگی و اجتماعی دوران کودکی فرد حساس باشد. رابطه والد-فرزندی استرس‌زا، خشن و ناپایدار ممکن است رویکرد خاصی را نسبت به زندگی به‌وجود آورد که شخص به شخصیت تاریک دچار شود (مک‌دونالد، دانلان و ناواریت^{۱۱}، ۲۰۱۲). با توجه شرایط شغلی و ویژگی شخصیتی والدین می‌توان گفت، نقش خانواده در تحول اجتماعی فرد بسیار حائز اهمیت است (منساح و کلرمن^{۱۲}، ۲۰۱۰). رابطه والدین با فرزند

1. dark triad of personality
2. James Bond psychology
3. Jonason, Webster & Schmitt
4. Paulhus & Williams
5. Machiavellianism
6. narcissism
7. anti-socialism
8. Runcan
9. Sherry, Hewitt, Besser, Flett & Klein
10. Douglas, Bore & Munro
11. McDonald, Donnellan & Navarrete
12. Mensah & Kiernan

از عواملی است که در بروز یا کاهش مشکلات روان‌شناختی فرزندان مؤثر است (میرزایی کوتنایی و همکاران، ۱۳۹۴). خانواده در برگیرنده عمیق‌ترین پیوندهای روانی و اجتماعی (دوران، لوسزاک، بکمن، کوتسنوک و برون^۱، ۲۰۱۲)، که به عنوان مهم‌ترین واحد اجتماعی-عاطفی، در تمامی مراحل رشد نوجوانان نقش مهم و منحصر به فردی ایفا می‌کند؛ در واقع بنیان چگونگی شخصیت فرد در خانواده پی‌ریزی می‌شود (نارگیسو^۲ و همکاران، ۲۰۱۲).

نوجوانی^۳ دوره‌ای است که بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها همانند بزرگسالان است، اما باید متذکر شد که هنوز تصمیم نوجوانان ناپایدار است و در برخی موارد ممکن است به رفتارهای ناکارآمد و حتی خطرناک منتهی شود (لونا، پادمانابان و هرن^۴، ۲۰۱۰). آسیب‌پذیری‌های غیراجتنابی در این دوره تحولی وجود دارد که ممکن است به مشکلات رفتاری یا اختلال‌های روانی منتهی شود (اسونسی، تاکار، ماکمیلان، لونا و میشه^۵، ۲۰۰۴). متخصصان علوم رفتاری، در یادگیری رفتارهای اجتماعی مطلوب و نامطلوب بر نقش منابع اصلی نظیر خانواده تأکید دارند و اکثر محققان بر این مسئله که شروع رفتارهای آسیب‌زا فرزندان را باید در محیط خانوادگی جویا شد، توافق دارند (ملچیر، چاستنگ، گلدبرگ و فومبان^۶، ۲۰۰۸).

آشکار است که خانواده‌های نظامی به دلیل عوامل متأثر از شغل خود، با خانواده‌های غیرنظامی از جهات مختلف متفاوت هستند و جمعیتی را تشکیل می‌دهند که نسبت به سایر خانواده‌ها بیشتر در معرض خطر مسائل مربوط به سلامت فردی، خانوادگی و اجتماعی قرار دارند. مسئولیت‌ها، نقش‌ها، الگوهای رفتاری و ارتباطات مرادده‌ای همگی در این خانواده‌ها متفاوت از سایر خانواده‌ها است و به همین دلایل احتمال کاهش نظارت والدین یا نظارت ناصحیح و به‌دنبال آن آسیب‌های ارتباطی در این خانواده‌ها بالا است (شرمن^۷ و همکاران، ۲۰۱۶). بنابراین وجود تنش و اضطراب در این افراد می‌تواند منجر به ایجاد تعارضات بیشتری در زندگی خانوادگی شود (آلن، رادیس، استنلی و مارکمن^۸، ۲۰۱۱). با توجه به آنچه در تعریف صفات

1. Doran, Luczak, Bekman, Koutsenok & Brown
2. Nargiso
3. Youth
4. Luna, Padnnn abhan & O'Hearn
5. Sweeney, Takarae, Macmillan, Luna & Minshew
6. Melchior, Chastang, Goldberg & Fombonne
7. Sherman
8. Allen, Rhoadis, Stanley & Markman

سه‌گانه تاریک شخصیت مطرح شد، می‌توان گفت ویژگی‌های شخصیتی والدین و روش‌های تربیتی آن‌ها از عوامل تعیین‌کننده اولیه شخصیت و ویژگی‌های رفتاری فرزندان و از عوامل اثرگذار بر نوع رابطه بین والدین و فرزندان است (شکرایی، ۱۳۹۰). این صفات سه‌گانه حتی می‌توانند روابط خانوادگی و رابطه با فرزند را مخدوش کنند، با توجه به اینکه رابطه والد-فرزندی نقش مهمی در عملکرد کودکان دارد، ارتباط دوجانبه اولیه والدین با کودک نقش مهمی در ایجاد مشکلات دارد، اگر والدین نسبت به علایم رفتاری فرزند حساس نباشند موجب افزایش احساس ناامنی در فرد می‌شوند و کودک مشکلات فراوانی در ارتباط با دیگران و حتی خانواده خود خواهد داشت (مارشال^۱، ۲۰۱۱). کیفیت تعامل والد-فرزند در چگونگی بررسی و تفسیر کودک از جهان اطرافش اثرگذار است (لیدی، گورا و تورو^۲، ۲۰۱۰). برخی مطالعات بیان می‌کند، نقش پدر و شیوه برخورد او با فرزند نقش ویژه‌ای در پیش‌گیری از بروز مشکلات رفتاری و اجتماعی فرزندان دارد (رانکان، کان استتینو، لیلیس و پوپا^۳، ۲۰۱۲). تعامل پدر در کودکی اثر بیشتری بر سازش‌یافتگی فرزندان دارد (لی^۴، ۲۰۱۲). توافق چشم‌گیری در بسیاری از مطالعات وجود دارد که تعامل مطلوب خانواده با سازش‌یافتگی فرزندان همراه است (میرزایی کوتنایی و همکاران، ۱۳۹۴).

بنابراین کیفیت روابط خانواده تأثیر عمیقی روی کیفیت زندگی افراد در بزرگسالی دارد (کونر و اسکرودت^۵، ۲۰۱۴). همین ارتباط مؤثر روابط اجتماعی و یک ضرورت برای همه روابط است و هنگامی که با، تعامل والد-فرزند همراه می‌شود نقش حیاتی ایفا می‌کند و آن ایجاد و حفظ روابط بین والدین و فرزندان است که باعث تعامل قوی بین والدین و فرزند می‌شود و به‌طور قابل توجهی به درک و پذیرش متقابل بین والدین و فرزند کمک می‌کند (پاپوو و ایلسانی^۶، ۲۰۱۵). جو عاطفی خانواده، نحوه روابط و تعامل اعضاء در درون خانواده و به‌طور کلی عملکرد خانواده در ابعاد مختلف بر عملکرد اعضای آن در حیطه‌های مختلف تأثیرگذار

1. Marshall
2. Leidy, Guerra & Toro
3. Constantineanu, Ielics & Popa
4. Li
5. Koerner & Schrodtt
6. Popov & Ilesanmi

است. همچنین تحقیقات متعددی ارتباط مثبت بین کیفیت تعامل والد-فرزند بر متغیرهای روان‌شناختی را نشان داده‌اند (کاظمیان و کریمی، ۱۳۹۷)، به صورتی که بیان شده است بین پرخاش‌گری جسمی، رابطه‌ای، واکنشی و پرخاش‌گری کلی و تعامل با پدر و خرده‌مقیاس‌های عاطفه مثبت پدر، آمیزش پدرانه، گفت و شنود با پدر و خشم رابطه وجود دارد (مورای^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). در اکثر مطالعات، به ارتباط بین بیماری‌ها و اختلالات شخصیتی والدین با ابعاد شخصیت فرزندان پرداخته شده است (ناظر، مختاری، صیادی و مشایخی، ۱۳۹۵). می‌توان گفت، فرزندان که والدین آن‌ها دارای سطح بالایی از شخصیت تاریک (ماکیاولیستی، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی) هستند در معرض خطر بالای اختلالات رفتاری قرار دارند. به عبارت دیگر اختلالات رفتاری و روانی فرزندان براساس صفات شخصیتی والدین ارتباط دارد (صمدی، قمرانی، تقی‌نژاد و شمسی، ۱۳۹۳). بنابراین، با توجه به اینکه، فشار روانی مشاغل نظامی پیامدهای عمده و چشم‌گیری در محیط خانواده ایجاد می‌کند و از جمله این پیامدها در محیط خانواده می‌توان به استفاده از روش‌های تنبیهی، استفاده از روش‌های قهرآمیز و طردکننده و همچنین استفاده از روش‌های استبدادی اشاره نمود و با در نظر گرفتن این نکته که، استفاده از این روش‌های تربیتی، اثرات و پیامدهای تربیتی-رفتاری را در فرزندان مانند ناتوانی در پذیرش مسئولیت و کاهش اعتماد به نفس ایجاد می‌کند (آزاد مرزآبادی و نیک‌نفس، ۱۳۹۵؛ جبی، مقدسی، حاتمی، آزادمرزآبادی و انیسی، ۱۳۹۰؛ هاور، آتن و دیوریس^۲، ۲۰۱۰؛ نجومی و بهرامی، ۱۳۹۲)، بررسی میزان سلامت نیروهای نظامی و پیگیری مشکلات روان‌شناختی آن‌ها و ایجاد یک روند مشخص در قالب معاینات ادواری، امری کاملاً ضروری به نظر می‌رسد (محسنی، محمدزاده و حسینی، ۱۳۹۸). بنابراین با توجه به مباحث مطرح شده و بررسی‌های صورت گرفته پژوهش‌گر دریافت که در زمینه تحقیقات انجام گرفته خلاءهایی وجود دارد. از جمله، در تحقیقات گذشته پژوهش‌های کمی و کیفی به صورت جداگانه به بررسی متغیرهای پژوهش حاضر پرداختند و جامعه موردنظر از نظر بررسی متغیرهای پژوهش مورد سنجش قرار نگرفته بود. همچنین پژوهشی به صورت کمی و کیفی و تدوین بسته آموزشی براساس تجارب زیست نوجوانان نپرداخته است. بنابراین با توجه به

1. Murray
2. Huver, Otten & de Vries

خلاءهای موجود و پژوهش‌های اندک در داخل کشور در این پژوهش دغدغه اصلی پژوهش‌گران طراحی برنامه آموزشی مبتنی بر تجارب زیست نوجوانان در خصوص رابطه با والد نظامی خواهد بود. چرا که این پدران با توجه به شرایط شغلی و صفات شخصیتی تاریک در رابطه با فرزندان خود دچار مسائل و مشکلات ویژه‌ای می‌شوند و نیازهای خاص را برای آموزش می‌طلبند. از سویی نبود تحقیقات گسترده و عدم آگاهی از مشکلات واقعی این پدران دغدغه‌های پژوهش‌گر را چند برابر کرده است، بنابراین در این پژوهش به روش آمیخته درهم تنیده، ابتدا با بررسی صفات سه‌گانه تاریک شخصیت در کارکنان مرد شاغل در هوانیروز ارتش، افراد دارای نمره بالا در صفات سه‌گانه تاریک شخصیت با استفاده از روش کمی انتخاب و سپس با استفاده از آسیب‌شناسی به بررسی تجارب زیست نوجوانان آن‌ها در زمینه سنجش رابطه والد-فرزند پرداخته شده است، و پس از کشف مؤلفه‌های اصلی از طریق آسیب‌شناسی تجارب زیست نوجوانان دارای والد نظامی براساس صفات سه‌گانه تاریک شخصیت بسته آموزشی مبتنی بر رابطه والد-نوجوان طراحی و برای درمان و آموزش پدران اجرا شده است. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال آسیب‌شناسی رابطه والد-فرزندی نوجوانان دارای والد نظامی براساس صفات سه‌گانه تاریک شخصیت به دنبال پاسخ به این پرسش است که، آیا بسته آموزشی مبتنی بر صفات سه‌گانه تاریک شخصیت والد نظامی و رابطه والد-فرزندی بر سه‌گانه تاریک شخصیت والد اثربخش است؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر آمیخته درهم‌تنیده (کمی، کیفی، کمی) بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کارکنان مرد شاغل در هوانیروز ارتش در سال ۱۳۹۹ دارای فرزند نوجوان پسر بودند. در این پژوهش تعداد ۴۵۰ نفر از کارکنان شاغل در مرکز آموزش هواپیمایی نیروی زمینی ارتش در اصفهان به روش نمونه‌گیری در دسترس پرسش‌نامه‌های شخصیت ماکیاولیسم کریستی و جیس^۱ (۱۹۷۰)، شخصیت خودشیفته راسکین و تری^۲ (۱۹۸۸) و خودسنجی سایکوپاتی لوینسون^۳ و همکاران (۱۹۹۵)، را دریافت کردند. سپس تعداد ۳۰ نفر از نظامیانی که دارای صفات سه‌گانه

1. Christie Geis
2. Raskin & Terry
3. Levenson

تاریک شخصیت (نمرات بالاتر از ۴۰ برای ماکیاولیسم، نمره بالاتر از ۱۵ برای خودشیفته و نمره بالاتر از ۵۰ برای جامعه‌سنیزی حداقل در یکی از سه گانه‌های مطرح شده) و فرزند نوجوان پسر هستند به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند (۳۰ نفر والد نظامی و ۳۰ نفر فرزند پسر نوجوان که والد آن‌ها برای شرکت در پژوهش انتخاب شده بود). در ابتدای مصاحبه از نوجوانان، جلب رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان و دادن اطلاعات لازم به آن‌ها انجام گرفت و پس از جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک، سوالات مصاحبه به شکل نیمه‌ساختاریافته درباره رابطه با والد، مطرح گردید. در این شیوه هنگامی که پاسخ‌ها به حالتی از تکثر و اشباع برسد، تعداد آزمودنی‌ها به حد نصاب رسیده است که در این پژوهش این اشباع با ۳۰ آزمودنی نوجوان پسر صورت گرفت. میانگین زمان مصاحبه‌ها ۳۰ دقیقه، کمینه ۲۰، بیشینه ۴۵، انحراف استاندارد ۷/۲۴ بود. مصاحبه‌ها با اطلاع و اجازه مصاحبه‌شوندگان ضبط شد، سپس کلمه به کلمه پیاده‌سازی شده و در نهایت به روش پدیدارشناسی تفسیری تأویلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین لازم به توضیح است که، به منظور اعتباریابی سوالات مصاحبه و تکرار پذیری کدها از روش بازآزمایی و شاخص **icc** استفاده شد. سوالات مصاحبه بعد از ۷ روز برای ۱۵ نفر از شرکت‌کنندگان تکرار شد و مقدار این شاخص ۰/۹۷۶ ($P < 0/005$) به دست آمد که نشان‌دهنده تکرارپذیری بالای آن است. همچنین برای بررسی تعیین روایی محتوایی سوالات مصاحبه، سوالات در اختیار گروه پانل (تعداد ۱۰ نفر از روان‌شناسان و اساتید دانشگاه) قرار دادیم. به طوری که امکان قضاوت دقیق اعضای براساس ضرورت اجزای ابزار فراهم باشد و از آن‌ها خواسته شد که نظر خود را درباره هر سؤال در مقیاس قضاوتی (ضروری، مفید اما غیرضروری و غیرضروری) که تعیین شده است لحاظ نمایند. برای تعیین شاخص روایی محتوایی (CVI) سوالات مصاحبه، که از میانگین شاخص‌های CVR به دست می‌آید و نشان‌دهنده جامعیت قضاوت‌های مربوط به روایی یا قابلیت اجرای سوالات مصاحبه است، این شاخص محاسبه گردید و مقدار ۰/۷۸ به دست آمد. با توجه به اینکه میزان شاخص روایی محتوایی مقدار ۰/۷۸ است بنابراین روایی محتوایی سوالات مصاحبه نیز مورد تأیید است. همچنین مقدار CVR برای بسته آموزشی برای تمام هدف‌ها بین ۰/۸ تا ۱ به دست آمد و CVI برای تمامی هدف‌ها در بسته‌ی آموزشی بین ۰/۹ تا ۱ به دست آمد. پس از استخراج کردن مؤلفه‌های اصلی و فرعی، بسته آموزشی بر مبنای این مفاهیم طراحی شده و در قالب ۱۶

جلسه هر جلسه ۹۰ دقیقه بر روی والدهای گروه آزمایش دو بار در هفته اجرا شد. لازم به ذکر است که از میان والدهای گزینش شده تعداد ۱۵ نفر در گروه گواه و ۱۵ نفر در گروه آزمایش به صورت تصادفی گمارده شدند.

ابزار سنجش

پرسش‌نامه شخصیت ماکیاولیسم^۱ (MACH-IV): این پرسش‌نامه دارای ۲۰ گویه است که توسط کریستی و جیس^۲ (۱۹۷۰)، طراحی شد. پرسش‌نامه شخصیتی ماکیاولی دارای ۴ مؤلفه و یک نمره کل است. مؤلفه‌های این پرسش‌نامه عبارتند از تاکتیک‌های بین‌فردی منفی، تاکتیک‌های بین‌فردی مثبت، دیدگاه بدبینانه درباره ذات بشر و دیدگاه خوش‌بینانه درباره ذات بشر (کارل و کالوات^۳، ۲۰۰۰). شیوه نام‌گذاری این پرسش‌نامه به صورت طیف لیکرت پنج درجه‌ای (به شدت مخالف=۱ تا کاملاً موافق=۵)، است. در ایران برای ارزیابی پایایی پرسش‌نامه شخصیت ماکیاولیسم، افخم ابراهیمی و همکاران (۱۳۸۷)، این مقیاس را روی جمعیت عمومی اجرا کردند و میانگین پایایی آن با روش دو نیمه کردن ۰/۷۹ به دست آمد. در مطالعه میکائیلی منیع و همکاران (۱۳۹۶)، ضریب پایایی این پرسش‌نامه با استفاده آلفای کرونباخ سنجیده شد که مقدار به دست آمده در جمعیت مجرم ۰/۶۸ و در جمعیت غیرمجرم ۰/۷۱ بود. در این پژوهش نیز پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵ محاسبه شده است.

پرسش‌نامه شخصیت خودشیفته^۴ (NPI): این پرسش‌نامه توسط راسکین و تری (۱۹۸۸)، برای سنجش ویژگی‌های خودشیفتگی در گروه‌های غیربالینی طراحی شده است. شیوه نمره‌گذاری این پرسش‌نامه به صورت بله و خیر است. سیاهه ابتدا متشکل از ۵۴ ماده بود اما راسکین و تری با تحلیل مؤلفه‌های اصلی تعداد ماده‌های سیاهه را به ۴۰ ماده کاهش دادند. این پرسش‌نامه دارای ۷ زیرمقیاس است که عبارتند از: اقتدار (گویه‌های ۱-۸-۱۰-۱۱-۱۲-۳۲-۳۳-۳۶)، خودنمایی (گویه‌های ۲-۳-۷-۲۰-۲۸-۳۰-۳۸)، برتری طلبی (۴-۹-۲۶-۳۷-۴۰)، محق بودن (گویه‌های ۵-۱۴-۱۸-۲۴-۲۵-۳۷)، بهره‌کشی (گویه‌های ۶-۱۳-۱۶-۲۳-۳۵)، خودبسندگی (گویه‌های ۱۷-

1. machiavcllianism scale
2. Christie & Geis
3. Corral & Calvete
4. narcissistic Personality Inventory

۲۱-۲۲-۳۱-۳۴-۳۹) و غرور (گویه‌های ۱۵-۱۹-۲۹) (راسکین و تری، ۱۹۸۸). برای نمره گذاری این پرسش‌نامه به گزینه الف (نمره ۱) و به گزینه ب (نمره صفر) تعلق می‌گیرد. در گویه‌های (۴، ۵، ۷، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۶، ۲۸، ۳۲، ۳۵ و ۴۰) نمره گذاری به صورت معکوس خواهد بود. همچنین کسب نمره بالاتر از ۲۰ نشان‌دهنده خودشیفتگی است. راسکین و تری (۱۹۸۸)، همبستگی نمره کل با زیرمقیاس اقتدار ۰/۵۸، خودنمایی ۰/۵۱، برتری طلبی ۰/۴۸، محق بودن ۰/۴۳، بهره‌کشی ۰/۴۱، خودبستگی ۰/۴۰ و غرور ۰/۳۰ گزارش شد. همچنین پایایی دو نیمه‌سازی از طریق ضریب گاتمن محاسبه و برای نمره کل ۰/۸۳، و برای زیرمقیاس اقتدار ۰/۷۳، خودنمایی ۰/۶۳، برتری طلبی ۰/۵۴، محق بودن ۰/۵۰، بهره‌کشی ۰/۵۲، خودبستگی ۰/۵۰ و غرور ۰/۶۴ گزارش شد. در مطالعه زینی حسنونند و همکاران (۱۳۹۴) پایایی پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ بررسی و برای کل مقیاس ۰/۶۵، اقتدار ۰/۵۲، خودنمایی ۰/۴۳، برتری طلبی ۰/۴۵، محق بودن ۰/۲۳، بهره‌کشی ۰/۳۰، خودبستگی ۰/۳۴ و غرور ۰/۱۱ به دست آمد. همچنین روایی همگرایی پرسش‌نامه با پرسش‌نامه چند محوری بالینی میلیون ۳ ارزیابی شد و برای این کار از تحلیل رگرسیون استفاده شد به این منظور پرسش‌نامه شخصیت خودشیفته به عنوان متغیر پیش‌بین و سیاهه خودشیفتگی MCMI-III به عنوان متغیر ملاک وارد معادله رگرسیون شدند که ارتباط آن‌ها معنادار بود و با توجه به ضریب تعیین ۰/۷۰۱ می‌توان گفت که ۷۰ درصد از تغییرات MCMI-III را می‌توان ناشی از پرسش‌نامه شخصیت خودشیفته دانست. همچنین تحلیل عاملی تأییدی نیز وجود هفت زیرمقیاس این پرسش‌نامه را تأیید کرد و بیشتر ماده‌ها نیز دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ بودند (زینی حسنونند، جوانمرد و گودرزی، ۱۳۹۴). در این پژوهش نیز پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵ به دست آمده است.

مقیاس خودسنجی سایکوپاتی لوینسون (LSRP): این مقیاس خود گزارشی توسط لوینسون و همکاران (۱۹۹۵)، برای ارزیابی نگرش‌ها و باورهای سایکوتیک در نمونه‌های غیرمؤسسه‌ای ساخته شده است. ۲۶ آیتم با لیکرت چهار گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (نمره ۱) تا کاملاً موافقم (نمره ۴) نمره گذاری می‌شود. دارای دو عامل اصلی سایکوپاتی اولیه (گویه‌های ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶) و سایکوپاتی ثانویه (گویه‌های ۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-

1. Lewinson's Self-Report Psychopatny

۲۵-۲۶) می‌باشد. که همسان با دو عامل PCL-R است. سایکوپاتی اولیه تمایل به دروغ‌گویی، فقدان احساس پشیمانی، بی‌عاطفگی و فریبکاری را ارزیابی می‌کند. خرده‌مقیاس سایکوپاتی ثانویه تکانش‌گری، تحمل ناکامی، از کوره رفتن سریع و فقدان اهداف بلندمدت را ارزیابی می‌کند. لوینسون و همکاران (۱۹۹۵)، همسانی درونی با آلفای کرونباخ ۰/۸۲ را برای آن گزارش کردند. میلر^۱ و همکاران (۲۰۰۸)، ضمن تأیید ساختار دو عاملی این مقیاس، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳، ۰/۸۲ و ۰/۶۱ را به ترتیب برای کل مقیاس، سایکوپاتی اولیه و سایکوپاتی ثانویه گزارش کردند. لینام^۲ و همکاران (۱۹۹۹) همسانی درونی (۰/۸۰) را برای نمره کل مقیاس، (۰/۸۱) را برای عامل اول و (۰/۵۲) را برای عامل دوم گزارش کردند. در پژوهش قراباغی (۱۳۹۵)، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ برای سایکوپاتی اولیه، ۰/۶۷ برای سایکوپاتی ثانویه و برای کل آزمون نیز ۰/۸۰ گزارش شده است. در این پژوهش نیز ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ برای سایکوپاتی اولیه، ۰/۷۰ برای سایکوپاتی ثانویه و برای کل آزمون نیز ۰/۸۳ گزارش شده است.

یافته‌ها

جدول ۱. اطلاعات دموگرافیک و توصیفی شرکت‌کنندگان

نوجوان	سن	نمرات سه‌گانه تاریک شخصیت والد			نوجوان	سن	نمرات سه‌گانه تاریک شخصیت والد		
کد	-	ماکیاولیسم	جامعه‌ستیزی	خودشیفتگی	کد	-	ماکیاولیسم	جامعه‌ستیزی	خودشیفتگی
کد ۱	۱۶	۴۲	۸۹	۲۷	کد ۱۶	۱۷	۳۴	۹۵	۱۵
کد ۲	۱۴	۴۱	۹۴	۲۷	کد ۱۷	۱۶	۴۰	۹۲	۲۰
کد ۳	۱۵	۴۱	۹۱	۲۵	کد ۱۸	۱۵	۳۲	۸۶	۱۹
کد ۴	۱۵	۳۹	۸۵	۲۵	کد ۱۹	۱۴	۴۸	۵۱	۱۸
کد ۵	۱۷	۲۸	۸۹	۲۰	کد ۲۰	۱۴	۴۰	۷۲	۱۸
کد ۶	۱۴	۲۹	۷۲	۱۹	کد ۲۱	۱۵	۳۲	۴۶	۲۰
کد ۷	۱۵	۲۹	۶۹	۱۳	کد ۲۲	۱۴	۲۰	۸۰	۲۴
کد ۸	۱۵	۳۶	۵۵	۱۸	کد ۲۳	۱۵	۴۰	۷۷	۲۱

1. Miller , Gaughan & Pryor
2. Lynam, Whiteside & Jones

نوجوان	سن	نمرات سه‌گانه تاریک شخصیت والد			نوجوان	سن	نمرات سه‌گانه تاریک شخصیت والد		
کد	-	ماکیاولیسم	جامعه‌ستیزی	خودشیفتگی	کد	-	ماکیاولیسم	جامعه‌ستیزی	خودشیفتگی
کد ۹	۱۶	۳۶	۴۲	۲۱	کد ۲۴	۱۷	۳۹	۸۶	۲۳
کد ۱۰	۱۴	۲۷	۵۵	۱۸	کد ۲۵	۱۶	۴۰	۷۵	۲۷
کد ۱۱	۱۴	۲۸	۴۷	۲۵	کد ۲۶	۱۵	۳۹	۵۲	۲۷
کد ۱۲	۱۵	۲۷	۵۷	۲۸	کد ۲۷	۱۵	۴۰	۷۴	۲۵
کد ۱۳	۱۶	۳۰	۹۳	۳۲	کد ۲۸	۱۶	۳۹	۶۱	۳۰
کد ۱۴	۱۷	۴۲	۹۱	۱۹	کد ۲۹	۱۵	۳۰	۹۹	۳۲
کد ۱۵	۱۶	۲۸	۹۵	۱۹	کد ۳۰	۱۴	۲۰	۹۸	۱۹

در جدول ۱، میانگین نمرات ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در شرکت کنندگان کدهای ۱ تا ۳۰ والدهای نظامی ارائه شده است. همچنین سن نوجوانان شرکت کننده نیز با توجه به کدهای ارائه شده بیان شده است.

در این پژوهش ۸ نفر دارای سن ۱۴ سال (معادل ۲۶/۷ درصد)، ۱۱ نفر دارای سن ۱۵ سال (معادل ۳۶/۷ درصد)، ۷ نفر دارای سن ۱۶ سال (معادل ۲۳/۳ درصد) و ۴ نفر دارای سن ۱۷ سال (معادل ۱۳/۳ درصد) بودند.

در این مطالعه ۳ مضمون اصلی در ارتباط با رابطه والد-فرزندی نوجوانان دارای والد نظامی دارای مشکلات سه‌گانه‌های تاریک شخصیت شامل هیجانات، آمیختگی و ارتباطات استخراج شد.

(۱) هیجانات:

این مؤلفه اصلی شامل درون‌مایه‌های فرعی خشم، ترس و تنفر است. همچنین مفاهیم اولیه در ارتباط با خشم شامل واکنش‌های فیزیولوژیکی، تحریک‌پذیری (پرخاش‌گری) کلامی و فیزیکی، حق به جانب بودن و چینش اجبارهای خانوادگی از سوی والد بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۴، ۸ و ۵ در ارتباط با والد خود بیان کردند. مفاهیم اولیه در ارتباط با ترس شامل اجتناب از رابطه نزدیک با والد، پنهان‌کاری و عدم صداقت با والد بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۱۰، ۱۵ و ۲۰ در ارتباط با والد خود بیان کردند. همچنین مفاهیم اولیه تنفر نیز انتقاد از والد و

تمرکز بر رفتارهای والد بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۱۸ و ۱۹ در ارتباط با والد خود بیان کردند.

۲) آمیختگی:

این مؤلفه اصلی شامل درون‌مایه‌های فرعی والد انتقادگر، والد سرزنش‌گر، والد تنبیه‌گر، قوانین خشن و انعطاف‌ناپذیر در خانه و عدم صمیمیت رابطه والد-فرزندی است. همچنین مفاهیم اولیه در ارتباط با والد انتقادگر شامل واری‌تصمیم‌گیری نوجوان، خودخواهی و خودمرکزبینی والد بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۲، ۶، ۷ در ارتباط با والد خود بیان کردند. مفاهیم اولیه در ارتباط با والد سرزنش‌گر شامل تمرکز بر اشتباهات نوجوان، واری و بررسی اتفاقات، تحقیر کردن بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۳، ۱۴ و ۲۳ در ارتباط با والد خود بیان کردند. همچنین مفاهیم اولیه والد تنبیه‌گر نیز پذیرش مشروط نوجوان از سوی والد، تنبیه کلامی و فیزیکی بود نوجوان که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۲۸، ۳۰، ۱۲ در ارتباط با والد خود بیان کردند. مفاهیم اولیه در ارتباط با قوانین خشن و انعطاف‌ناپذیر در خانه شامل اجبار به انجام رفتارهای خاص، تمرکز بر زمان و اجتناب از اشتباه بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۲۴، ۲۵، ۲۷، در ارتباط با والد خود بیان کردند. همچنین مفاهیم اولیه در ارتباط با عدم صمیمیت رابطه والد-فرزندی شامل رابطه سرد و بدون محبت و جدایی عاطفی بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۲۹ و ۱۳ در ارتباط با والد خود بیان کردند.

۳) ارتباطات:

این مؤلفه اصلی شامل درون‌مایه‌های فرعی عدم درک متقابل، مشکل در گفتگو، رابطه سطحی و عدم همدلی است. همچنین مفاهیم اولیه در ارتباط با عدم درک متقابل شامل خودمحوری، عدم انعطاف‌پذیری شناختی و رفتاری بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۹ و ۱۱ در ارتباط با والد خود بیان کردند. مفاهیم اولیه در ارتباط با مشکل در گفتگو شامل گفتگوهای جنجالی و تنش در بحث، اجبار به پذیرش نظرات، عدم برخورداری از مهارت مذاکره بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۱۷، ۲۱ و ۲۲، در ارتباط با والد خود بیان کردند. مفاهیم اولیه در ارتباط با رابطه سطحی شامل عدم صمیمیت، رابطه خشک و پدرسالارانه بود که در مصاحبه‌ها

نوجوانان کدهای ۲۶ و ۲۸ در ارتباط با والد خود بیان کردند. همچنین مفاهیم اولیه در ارتباط با عدم هم‌دلی شامل عدم درک احساسات و دنیای شخصی دیگری، احساس انزوا و تنهایی بود که در مصاحبه‌ها نوجوانان کدهای ۱ و ۱۶ در ارتباط با والد خود بیان کردند. با توجه به مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها، پروتکل آموزشی جهت آموزش به والدین دارای سه گانه تاریک شخصیت طراحی شده است که در جدول ۱ به آن پرداخته شده است. می‌توان بر این نکته تأکید کرد که با توجه به اینکه این پروتکل یک پروتکل آموزشی است در ابتدای جلسات به اعضای شرکت کننده توضیح داده شد که کارآیی این پروتکل در گرو تکالیفی است که در هر جلسه مطرح می‌شود بنابراین بخشی بزرگی از این پروتکل به خارج از جلسات یعنی نظام خانواده منتقل شد. مضاف بر آنکه والدین نظامی شرکت کننده در این پژوهش در انتهای طیف و نقطه بحرانی سه گانه تاریک شخصیت نبودند. همچنین لازم به توضیح است که این بسته آموزشی در ۱۶ جلسه و هر جلسه ۹۰ دقیقه اجرا شده است.

جدول ۲. پروتکل آموزشی طراحی شده بر مبنای مصاحبه‌ها

ردیف	شرح جلسه	هدف
۱	معرفی اعضا، آشنایی با قوانین و مقررات و اهداف آموزشی، توضیح و تفکیک رفتار فرد در محیط خانواده و محیط بیرون، تأکید بر الگوهای رفتاری بر مبنای تفاوت بین نسلی و الگوهای تغییر یافته جامعه سنتی، گرفتن پیش آزمون از اعضای گروه آزمایشی	برقراری ارتباط اولیه اعضا با یکدیگر، بیان قوانین و مقررات در گروه
۲	توضیح و ترسیم نقشه خانواده توسط اعضا جهت بررسی جایگاه والد در خانواده، رتبه‌بندی اعضا در خانواده بر حسب اهمیت و جایگاه آن‌ها، استفاده از استعاره‌ها و مثال توسط والد برای معرفی رتبه و جایگاه خود و فرزند و یا رابطه والد-فرزندی، بیان اهمیت روابط درون خانوادگی با تکیه بر رابطه والد-فرزندی، معرفی خصیصه‌های بارز در شخصیت خود شیفته و تأثیرات آن بر روابط والد-فرزندی، تعدیل و یا تغییر استعاره با استفاده از آگاهی بخشی به اعضا و تبادل اطلاعات بین گروهی، تغییر الگوی رسم شده از جایگاه فرد در خانواده، بررسی احساسات فرد و اعضا در نتیجه تغییر یا تعدیل انجام شده، جایگزینی استعاره جدید با استعاره قبلی، جاگزینی دیگرام با نقشه جدید با نقشه قبلی، دادن تکلیف	مشخص کردن نقشه خانواده، پی بردن به نقاط آسیب‌زا

جلسات	شرح جلسه	هدف
جلسه ۱	پرداختن به تکالیف جلسه قبل، توضیح و ارائه روابط والد-فرزندی مبتنی بر خصیصه‌های شخصیت خودشیفته با محوریت درآمیختگی با والد، ترغیب اعضا به بیان رابطه والد-فرزندی با توجه به توضیحات ارائه‌شده، بحث و تبادل نظر پیرامون بیان رابطه والد-فرزندی توسط اعضا، تغییر و تعدیل رابطه والد-فرزندی به واسطه آگاهی‌بخشی از جانب پژوهش‌گر و بازخورد اعضا از همدیگر، ارائه تکنیک‌های اصلاح رفتار به والد، تمرین‌های آرام‌بخش (تنفس عمیق و کنترل خشم از طریق مانترا) و کمک گرفتن از همسر، دادن تکلیف	ترغیب اعضا به گفت‌وگو با والد - فرزندی، گرفتن بازخورد از یکدیگر و انجام تکنیک اصلاح رفتار
جلسه ۲	بررسی تکالیف جلسه پیشین، توضیح و ارائه رابطه والد-فرزندی با تکیه بر خودشیفتگی والد و خشم منتج از آن، بررسی و ارزیابی خشم منتج از رابطه در حوزه‌های فیزیولوژیکی، شناختی، عاطفی و رفتاری، واکاوی و بازبینی تجارب خشم در رابطه والد-فرزندی به واسطه رفتار خودشیفته والد، استفاده از تکنیک رویارویی با والد نکوهش‌گر، بحث و تبادل نظر پیرامون رفتار خودشیفتگی از جانب والد و خشم در رابطه والد-فرزندی، استفاده از تکنیک‌های آرام‌بخش مانند تنفس عمیق و کنترل خشم از طریق مانترا، جایگزینی رفتار مطلوب به منظور کاهش میزان خشم در رابطه، دادن تکلیف	بررسی و واکاوی خشم در حوزه‌های فیزیولوژیکی، شناختی، عاطفی و رفتاری
جلسه ۳	بررسی تکالیف و ابهامات جلسه قبل، توضیح و تبیین رفتارهای خودمحور و تأثیر آن بر صمیمیت رابطه والد-فرزندی، آگاهی‌بخشی در خصوص تفاوت بین نسلی و تأثیر آن بر رابطه والد-فرزندی، ترغیب اعضا به خودافشایی در خصوص رفتارهای مخرب مبتنی بر خودشیفتگی خود و تأثیر آن بر صمیمیت در ارتباط با نوجوان، ارزیابی خودافشایی والد، بحث و تبادل نظر در خصوص جایگزینی رفتار مناسب، تمرین رفتار یا رفتارهای جایگزین به صورت بازی با نقش، ثبت، ارزیابی و بحث در خصوص بازخورد دریافتی از بازی با نقش، دادن تکلیف	ترغیب اعضا به خودافشایی و پی بردن به رفتارهای مخرب خود
جلسه ۴	پرداختن به تکالیف جلسه قبل. در این جلسه جمع‌بندی مباحث ارائه‌شده در خصوص ویژگی شخصیتی خودشیفته در والد و ارتباط آن با رابطه والد-نوجوان در ۳ حیطه هیجان‌ات (احساسات و خشم)، درآمیختگی (صمیمیت) و ارتباطات پرداخته می‌شود. در این جلسه همچنین مروری بر تکنیک‌های آموزش دیده می‌شود.	جمع‌بندی مباحث مطرح شده در جلسات قبل و اطمینان از درک آن توسط اعضا

جلسات	شرح جلسه	هدف
جلسه اول	معرفی خصیصه‌های بارز در شخصیت سایکوپات و تأثیرات آن بر روابط والد-فرزندی، ترغیب اعضاء به خودافشایی در خصوص رفتارهای نامطلوب مبتنی بر شخصیت سایکوپات، بحث و ارزیابی رفتارهای مبتنی بر شخصیت سایکوپات از جانب فرد و اعضاء گروه، ارائه رفتارهای مبتنی بر شخصیت سایکوپات در قالب بازی با نقش و دریافت بازخورد از سایر اعضاء، ارائه رفتارهای متضاد با شخصیت سایکوپات در قالب بازی با نقش و دریافت بازخورد از سایر اعضاء، ترغیب اعضا به ثبت احساسات و عواطف خود در ارتباط با دو نقش بالا، تمرین تکنیک کمک کردن به افراد، تمرین تکنیک یک روز در هفته روز اخلاق، دادن تکلیف	معرفی شخصیت سایکوپات و آگاهی بخشی از رفتارهای حاصل از آن
جلسه دوم	پرداختن به تکالیف جلسه قبل، توضیح و ارائه مطالبی در خصوص چگونگی تأثیرگذاری خصیصه‌های شخصیت سایکوپات با محور درآمیختگی در رابطه والد-فرزندی، بحث و تبادل نظر در خصوص نحوه بروز و همچنین کنترل‌گری برخی خصیصه‌های سایکوپات با محوریت درآمیختگی و هم‌دلی در رابطه با فرزند، به نمایش گذاشتن قطعاتی از فیلم‌هایی با محوریت افراد سایکوپات، ارائه توضیحاتی توسط پژوهش‌گر در خصوص نقاط آسیب‌پذیر در رابطه والد-فرزندی با تکیه بر نمایش ارائه‌شده، تقسیم‌بندی اعضا به دو گروه موافق و مخالف در خصوص آرا و اندیشه‌های موجود در فیلم با رهبری پژوهش‌گر، گرفتن بازخورد از هر دو گروه جهت بهبود رابطه والد-فرزندی، دادن تکلیف	تأکید بر رابطه والد-نوجوان با خصیصه‌های سایکوپات والد
جلسه سوم	پرداختن به تکالیف جلسه قبل، ارائه مطالبی در خصوص رفتارهای تکانش‌گری والد و بروز خشم در نوجوان ترغیب والد (آزمودنی) به بیان برخی حالات فیزیولوژیکی و روانی خود هنگام برانگیختگی، ثبت نوشتاری حالات فیزیولوژیکی و روانی توسط والد به منظور بررسی دقیق‌تر رفتارهای خود در آینده، ثبت عکس‌العمل خشم و بروز آن در نوجوان هنگام رابطه والد-فرزندی نامطلوب توسط والد، تمرکز بر حالات هیجانی و بدنی خود هنگام ایجاد رابطه نامطلوب با فرزند، ارائه تمرین‌های آرام‌سازی مانند: تنفس عمیق، سکوت چند ثانیه، توجه‌برگردانی، اجتناب از موقعیت نامطلوب و آرام‌سازی عضلانی، تکرار و تمرین تکنیک‌های یادشده در گروه به منظور اطمینان از فهم دقیق و اجرای صحیح آن در موقعیت‌های مشابه، دادن تکلیف	تأکید بر رفتارهای تکانش‌گری والد، خودآگاهی والد نسبت به رفتارهای خود

جلسات	شرح جلسه	هدف
جلسه ۱	پرداختن به تکالیف جلسه قبل، توجیه و ارائه مطالبی در خصوص نقاط آسیب‌زای رابطه بین فردی خصوصاً رابطه والد-فرزند با تکیه بر ویژگی شخصیتی سایکوپات، تأکید و تمرکز بر نتایج نامطلوب منتج از شخصیت سایکوپات در روابط والد-فرزند، ارائه و تجویز نقش در گروه (یک والد در نقش فرزند نوجوان و والد دیگر مشارکت‌کننده در گروه در نقش والد سایکوپات)، گرفتن بازخورد از والد با نقش نوجوان و والد سایکوپات و بحث و تبادل نظر در گروه، گرفتن راهکار از والدین شرکت‌کننده در نمایش و سایر اعضا به‌منظور تغییر رفتار والد سایکوپات، ارائه بازی با نقش به‌صورت مجدد با اعضای شرکت‌کننده در نمایش (نقش متناقض)، با تکیه بر راهکارهای مطلوب ارائه‌شده در مرحله قبل و با مداخله پژوهش‌گر به‌منظور ارائه یک رابطه سالم، گرفتن بازخورد مجدد از اعضا در خصوص نقش ارائه‌شده متفاوت با نقش اول، دادن تکلیف	دادن نقش به اعضا جهت درک بهتر نتایج رفتارهای سایکوپات در رابطه والد-فرزند
جلسه ۲	پرداختن به ابهامات اعضا. جمع‌بندی مباحث ارائه‌شده در خصوص ویژگی شخصیتی سایکوپات در والد و ارتباط آن با رابطه والد-نوجوان در ۴ حیطه احساسات، درآمیختگی (صمیمیت)، خشم و ارتباطات پرداخته می‌شود. در این جلسه تأکید و تمرکز اصلی بر آن است که والد نقش خود را به‌عنوان فردی که می‌تواند رابطه والد-فرزند را مدیریت کند بپذیرد و از این طریق مشکلاتی که در حیطه ویژگی‌های شخصیتی خود است را مورد بازنگری و اصلاح قرار دهد. ذکر این نکته و تأکید بر این واقعیت که تغییر در رفتار به‌راحتی حاصل نمی‌شود مگر آنکه به تغییرات کوچکی که اتفاق می‌افتد پاداش مثبت دهیم و زمینه تغییرات بیشتر را فراهم کنیم ضروری است.	جمع‌بندی مباحث مطرح‌شده در جلسات قبل و اطمینان از درک آن توسط اعضا
جلسه ۳	توضیح و ارائه روابط والد-فرزند مبتنی بر خصیصه‌های شخصیت ماکیاولیسم با محوریت احساسات، بحث و تبادل نظر پیرامون برانگیختگی احساسات منفی در فرزند به‌واسطه رفتار ماکیاولیسم والد، تجربه برانگیختگی احساسات منفی به‌وسیله بازی با نقش به‌منظور درک احساسات نوجوان (والد در نقش فرزند و پژوهش‌گر در نقش والد ماکیاولیسم)، گرفتن بازخورد از والد بازیگر و سایر اعضا، تکنیک‌های کمک کردن به افراد، تکنیک یک روز در هفته روز اخلاق، توجه آگاهی به خود، توجه آگاهی به دیگران، دادن تکلیف	درک خصیصه‌های شخصیت ماکیاولیسم در بین اعضا

هدف	شرح جلسه	جلسات
<p>تفکیک و تفهیم رفتارهای فرد در خانواده و خارج از خانواده با تکیه بر ویژگی‌های شخصیت ماکیاولیسم</p>	<p>پرداختن به تکالیف جلسه قبل، توضیح در خصوص اهداف خانواده در حیطه ضرورت (مانند: تمایز قدرت در نظام خانواده و نظام خارج از خانواده، تفهیم رابطه قدرت و مسئولیت در خانواده و محیط خارج از خانواده، صمیمیت بین اعضاء در محیط خانواده و خارج از خانواده)، توضیح در خصوص اهداف خانواده در حیطه مطلوبیت (مانند: گفتمان محبت‌محور، مشورت در خانواده، احترام به نظرات و دیدگاه‌ها (درک تفاوت‌ها)، برجسته کردن شخصیت ماکیاولی با تکنیک مثال توسط پژوهش‌گر جهت فهم و درک بیشتر شخصیت ماکیاولیسم، ترغیب اعضاء به ثبت قوانین حاکم بر نظام خانواده خویش با تکیه بر ضروریات و مطلوبیات مطرح‌شده، پرداختن به قوانین ثبت‌شده و بحث و تبادل نظر پیرامون به چالش کشیدن آن قوانین، ترغیب آزمودنی‌ها به اصلاح و تغییر قوانین حاکم بر نظام خانواده، توضیح و تشریح مزایای گفتمان چندگانه در خانواده به نسبت تصمیم‌گیری یک‌سویه و مستبدانه، دادن تکلیف به اعضاء گروه جهت منعطف کردن قوانین حاکم بر خانواده و ثبت بازخورد اعضاء خانواده نسبت به تغییر</p>	<p>جلسه دوم</p>
<p>تأکید بر خشم درون خانواده به واسطه رفتارهای ماکیاولیسم والد</p>	<p>پرداختن به تکالیف جلسه قبل، توضیح و تبیین ابعاد شخصیت ماکیاولیسم والد و ارتباط آن با خشم در رابطه والد با نوجوان، آگاهی نسبت به تغییرات فیزیولوژیکی، شناختی، عاطفی و رفتاری نوجوان هنگام ارتباط با والد، آگاهی نسبت به مکانیسم فعال‌سازی خشم در رابطه والد-فرزند و آگاهی نسبت به مکانیسم عدم کنترل هیجانات و احساسات بازداری، پرداختن به خودآگاهی والد نسبت به رفتار نامطلوب خود، ترغیب والد به ثبت افعال تنش‌زا با نوجوان، تفهیم والد به نقش خودمحوری او هنگام تنش با نوجوان، اجرا و تمرین تکنیک‌هایی مانند: تفویض اختیار همراه با مسئولیت به نوجوان، تحرک داشتن و تغییر موقعیت جسمی در هنگام بروز واکنش‌های هیجانی، تنفس عمیق، دیده‌بان خود، کنترل و تغییر لحن و تن صدا توسط والد، دادن تکلیف</p>	<p>جلسه سوم</p>

جلسات	شرح جلسه	هدف
پنجم	پرداختن به تکالیف جلسه قبل، توضیح و تبیین عوامل زیربنایی در عدم درک متقابل رابطه والد-فرزندی با تکیه بر ویژگی‌های بارز شخصیت ماکیاولیسم، توضیح و تبیین سبک‌های مختلف ارتباط (پرخاش‌گرانه، منفعلانه، قاطعانه، مستقیم) با فرزند برای والد و برشمردن مزایا و معایب هر کدام از آنها، بازی کردن با نقش هر کدام از سبک‌های ارتباطی توسط والد، گرفتن بازخورد از اعضای و بحث و تبادل نظر پیرامون بازی نقش در گروه، تهیه لیستی از مزایا و معایب هر کدام از سبک‌های ارتباطی و نگهداری این لیست تا پایان پژوهش توسط والد، استفاده از تکنیک شوخی کردن در رابطه والد و فرزند، استفاده از تکنیک کنترل لحن و تن صدا در رابطه با فرزند، دادن تکلیف	جمع‌بندی مباحث مطرح شده در جلسات قبل و اطمینان از درک آن توسط اعضا
ششم	پرداختن به تکالیف جلسات قبل، رفع ابهامات اعضای گروه در خصوص پروتکل آموزشی انجام شده، جمع‌بندی مباحث ارائه شده، یادآوری وفادار ماندن به پروتکل آموزشی، اجرای پس‌آزمون	جمع‌بندی کلی از پروتکل آموزشی و گرفتن بازخورد از اعضا

جدول ۳. میانگین و انحراف استاندارد ماکیاولیسم، جامعه‌سنجی و خودشیفتگی گروه‌های آزمایش و کنترل در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

گروه	-	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه
آزمایش	پیش‌آزمون	ماکیاولیسم	۳۳/۵۳	۶/۱۳	۲۷	۴۲
		جامعه‌سنجی	۷۶/۷۳	۱۷/۵۳	۴۲	۹۵
		خودشیفتگی	۲۵/۹۳	۱۰/۷۹	۱۲	۴۰
	پس‌آزمون	ماکیاولیسم	۱۳/۸۰	۱/۸۹	۱۱	۱۸
		جامعه‌سنجی	۳۷/۰۰	۵/۷۱	۳۰	۴۶
		خودشیفتگی	۷/۹۳	۴/۴۱	۲	۱۶

گروه	-	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه
کنترل	پیش آزمون	ماکیاولیسم	۳۳/۵۲	۶/۱۲	۲۷	۴۲
		جامعه‌ستیزی	۷۳/۵۰	۱۵/۵۳	۴۲	۹۵
		خودشیفتگی	۲۵/۵۳	۹/۰۴	۱۲	۴۰
	پس آزمون	ماکیاولیسم	۳۲/۴۳	۵/۱۲	۲۷	۴۲
		جامعه‌ستیزی	۷۰/۶۵	۱۴/۵۳	۴۲	۹۵
		خودشیفتگی	۲۴/۳۶	۸/۰۴	۱۲	۴۰

نتایج جدول ۳ میانگین و انحراف استاندارد ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در گروه‌های آزمایش و کنترل در پیش آزمون و پس آزمون را نشان می‌دهد، که میانگین نمرات ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در نمرات پس آزمون در گروه آزمایش کمتر از نمرات آن‌ها در پیش آزمون است. اما بین نمرات ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در نمرات پس آزمون و پیش آزمون در گروه کنترل تفاوتی ایجاد نشده است.

برای بررسی اثربخشی پروتکل تدوین شده بر سه گانه‌های تاریک شخصیت از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شده است که پیش از انجام آزمون جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شده است که نتایج نشان می‌دهد p بزرگ‌تر از $۰/۰۵$ در متغیرهای پژوهش است. همچنین جهت بررسی همگن بودن واریانس‌ها از آزمون باکس استفاده شده است که نتایج نشان می‌دهد p بزرگ‌تر از $۰/۰۵$ است و شرط همگن بودن واریانس‌ها برقرار است.

جدول ۴. نتایج مربوط به بررسی همگن شیب‌های رگرسیون قبل از انجام تحلیل کوواریانس برای ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی

منبع	متغیر	مجموعه مجذورات	Df	میانگین مجذورات	f	p	اندازه اثر
گروه	پس آزمون ماکیاولیسم	۲۷۷/۶۹	۱	۲۷۷/۶۹	۵۶/۱۹	۰/۰۲۳	۰/۴۱۰
	پس آزمون جامعه‌ستیزی	۴۰۸/۶۴	۱	۴۰۸/۶۴	۶/۸۵	۰/۰۱۵	۰/۲۳۰
	پس آزمون خودشیفتگی	۳۱/۳۲	۱	۳۱/۳۲	۱/۸۰	۰/۱۹۳	۰/۰۷۳

منبع	متغیر	مجموعه مجذورات	Df	میانگین مجذورات	f	p	اندازه اثر
پیش‌آزمون ماکیاولیسم	پس‌آزمون ماکیاولیسم	۴۱/۴۱	۱	۴۱/۴۱	۸/۳۸	۰/۰۸۱	۰/۲۶۷
پیش‌آزمون جامعه‌ستیزی	پس‌آزمون جامعه‌ستیزی	۱۹۹/۹۹	۱	۱۹۹/۹۹	۳/۳۵	۰/۰۸۰	۰/۱۲۷
پیش‌آزمون خودشیفتگی	پس‌آزمون خودشیفتگی	۱۱/۵۲	۱	۱۱/۵۲	۰/۶۶	۰/۴۲۷	۰/۰۲۸
گروه پیش آزمون‌های ماکیاولیسم جامعه‌ستیزی خودشیفتگی	پس‌آزمون ماکیاولیسم	۱۹۲/۷۳	۲	۹۶/۳۶	۱/۵۰	۰/۳۱۹	۰/۱۲۱
	پس‌آزمون جامعه‌ستیزی	۱۸۹۶/۹۶	۲	۹۴۸/۴۸	۲/۵۰	۰/۱۹۳	۰/۲۴۳
	پس‌آزمون خودشیفتگی	۵۹۸/۲۴	۲	۲۹۹/۱۲	۰/۳۷	۰/۲۹۸	۰/۰۵۶

طبق جدول ۴ مفروضه همگنی شیب‌های رگرسیون به دلیل اینکه تعامل بین گروه، پیش‌آزمون، بالاتر از سطح آلفا ۰/۰۵ درآمده است بنابراین از مفروضه همگنی شیب‌های رگرسیون تخطی نشده است. و می‌توان از آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده کرد.

جدول ۵. نتایج تحلیل کوواریانس برای بررسی تأثیر پروتکل آموزشی بر ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در گروه کنترل و آزمایش با حذف اثر پیش‌آزمون

منبع	متغیر	مجموعه مجذورات	Df	میانگین مجذورات	f	p	اندازه اثر
گروه	پس‌آزمون ماکیاولیسم	۲۹۱۱/۴۷	۱	۲۹۱۱/۴۷	۲۳۷/۵۵	۰/۰۰۱	۰/۹۰۵
	پس‌آزمون جامعه‌ستیزی	۱۱۸۰۰/۴۵	۱	۱۱۸۰۰/۴۵	۹۰/۲۵	۰/۰۰۱	۰/۷۸۳
	پس‌آزمون خودشیفتگی	۲۴۹۰/۵۱	۱	۲۴۹۰/۵۱	۶۲/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۷۱۴

منبع	متغیر	مجموعه مجذورات	Df	میانگین مجذورات	f	p	اندازه اثر
پیش‌آزمون ماکیاولیسم	پس‌آزمون ماکیاولیسم	۲۵۸/۷۸	۱	۲۵۸/۷۸	۲۱/۱۱	۰/۰۰۱	۰/۴۵۸
پیش‌آزمون جامعه‌ستیزی	پس‌آزمون جامعه‌ستیزی	۱۱۹۲/۱۳	۱	۱۱۹۲/۱۳	۹/۱۱	۰/۰۰۶	۰/۲۶۷
پیش‌آزمون خودشیفتگی	پس‌آزمون خودشیفتگی	۵۹۷/۹۵	۱	۵۹۷/۹۵	۱۴/۹۷	۰/۰۰۱	۰/۳۷۵
خطا	پس‌آزمون ماکیاولیسم	۳۰۶/۳۹	۲۵	۱۲/۲۵			
	پس‌آزمون جامعه‌ستیزی	۳۲۶۸/۸۲	۲۵	۱۳۰/۷۵			
	پس‌آزمون خودشیفتگی	۹۹۸/۵۴	۲۵	۳۹/۹۴			
کل	پس‌آزمون ماکیاولیسم	۲۰۳۰۲/۰۰۰	۳۰				
	پس‌آزمون جامعه‌ستیزی	۱۱۳۶۱۶/۰۰۰	۳۰				
	پس‌آزمون خودشیفتگی	۱۲۹۳۶/۰۰۰	۳۰				

طبق جدول ۵ با توجه به اینکه سطح معناداری به‌دست آمده در گروه کمتر از مقدار $0/05$ است ($p > 0/05$) می‌توان گفت که پروتکل آموزشی طراحی شده بر مبنای رابطه والد-فرزند در نوجوانان دارای والد سه‌گانه تاریک شخصیت بر ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی والد اثربخش است و موجب کاهش سه‌گانه‌های مطرح شده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر تدوین و اثربخشی برنامه آموزشی رابطه والد-فرزند مبتنی بر صفات سه‌گانه تاریخ شخصیت والد نظامی و رابطه والد-نوجوان بر سه‌گانه تاریخ شخصیت والد بود. نتایج نشان داده است که سه مضمون اصلی هیجان‌ات، آمیختگی و ارتباطات از مصاحبه با نوجوانان استخراج شده است.

با توجه به اینکه افراد شاغل در مشاغل نظامی دارای تنش کاری بالایی هستند و حتی گاهی شدیدکننده ویژگی‌های شخصیتی آسیب‌رسان و روان‌رنجور می‌شود می‌توان انتظار داشت که روابط خانوادگی آن‌ها نیز دستخوش تغییراتی باشد. پژوهش‌های مارشال (۲۰۱۱)، لیدی و همکاران (۲۰۱۰) و میرزایی کوتنایی و همکاران (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که واکنش‌های رفتاری والدین می‌تواند با ایجاد مشکلات هیجانی و احساسی در فرزندان در ارتباط باشد. مشکلات شخصیتی والدین با ایجاد مشکلات رفتاری و روان‌شناختی در فرزندان همراه است و رابطه با فرزندان را نیز با اختلال و مشکل مواجه می‌کند (صمدی و همکاران، ۱۳۹۳؛ ناظر و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین با توجه به اینکه والدینی که در مشاغل نظامی مشغول به کار هستند به‌نوعی به دلیل تنش‌های ایجادشده در محیط کاری و حتی گاهی صفات شخصیتی خاص خود با کاهش احساسات مثبت و احساسات منوط بر هم‌دلی روبه‌رو هستند (سپهوند و همکاران، ۱۳۹۹)، بنابراین می‌توان انتظار داشت که این ویژگی‌های ایجادشده به‌نوعی رابطه خانوادگی و والد-فرزند آن‌ها را چالش مواجه کند (منساح و کلرمن، ۲۰۱۰؛ محسنی و همکاران، ۱۳۹۸؛ آلن و همکاران، ۲۰۱۱؛ وو و همکاران، ۲۰۰۷). با توجه به آن‌چه بیان شده است می‌توان گفت که، صفات شخصیتی والدین در نوع رفتار فرزندان و حتی رابطه والد-فرزند نقش دارد (هاور و همکاران، ۲۰۱۰). شرایط شغلی والدین با سبک تربیتی آن‌ها، تعامل با فرزندان و تحول شناختی و اجتماعی فرزندان مرتبط است وجود بیماری‌های مزمن، افت تحصیلی فرزندان و دور شدن عاطفی والدین و فرزندان از یکدیگر با نوع شغل والدین در ارتباط است (گاردنر نبلت و شنبلی کورتینا، ۲۰۰۶). شرایط استرس‌زای شغلی موجب ایجاد تغییراتی در فرآیندهای شناختی والدین می‌شود. این موضوع موجب تأثیر برخی رفتارهای فرزندپروری مثل سوگیری توجه به سمت تهدید و افزایش

توجه به سمت امنیت فرزندان می‌شود. بنابراین، خودکارآمدی مربوط به والدین می‌تواند از طریق تعصبات شناختی تقلیل یابد. در واقع این خودکارآمدی، ارزیابی‌های منفی از خود به‌عنوان والدین، احساس بی‌ارزشی به‌عنوان والدین و احساس بیگانگی و جدایی از فرزندان را توصیف می‌کند (شرمن و همکاران، ۲۰۱۶).

نتایج نشان داده است که بسته آموزشی طراحی شده بر سه‌گانه تاریک شخصیت والد با تکیه بر مفاهیم استخراج شده از مصاحبه با نوجوانان اثربخش است. بسته آموزشی فوق‌موجب کاهش مشکلات ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در والد نظامی شده و مشکلات مربوط به سه‌گانه فوق‌موجب را کاهش داده است.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت، در بین اقشار جامعه صفات سه‌گانه تاریک شخصیت ممکن است تا حدودی در جمعیت عادی نیز مشاهده شود و افرادی که بیشتر در معرض استرس و تنش‌ها هستند بیشتر در معرض این آسیب‌های شخصیتی قرار دارند (پاپالوس و ویلیامز، ۲۰۰۲)، افراد نظامی همواره با توجه به شرایط استرس‌زای شغلی با عوامل تنش‌زای بیشتری روبه‌رو هستند (نجمی و بهرامی، ۱۳۹۲)، از این‌رو وجود مشکلات روان‌شناختی و ویژگی‌های شخصیتی آسیب‌پذیر در کارکنان نظامی و خانواده‌های آن‌ها با تأکید بیشتری مصادق خواهد داشت (حبی و همکاران، ۱۳۹۰). از این‌رو بررسی پروتکل آموزشی که مشکلات روان‌شناختی و ارتباط خانوادگی را در این قشر آسیب‌پذیر مورد بررسی قرار دهد طراحی شده و این پروتکل آموزشی بر مبنای مفاهیم هیجان‌ات، آمیختگی و ارتباطات استخراج شده از مصاحبه با نوجوانان با تکیه بر رابطه والد-فرزندی تدوین شده است، مفاهیم اصلی که والدین دارای سه‌گانه تاریک شخصیت در رابطه با فرزند نوجوان خود با آن مواجه بودند را هدف قرار داده است. این آموزش موجب کاهش سطح ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی در والد شده است و می‌توان گفت پروتکل آموزشی طراحی شده توانسته است با شناسایی مؤلفه‌های اساسی مختل شده در رابطه والد-نوجوان و تکیه بر تغییر این دیدگاه‌ها در والدین دارای سه‌گانه تاریک شخصیت موجب بهبود رابطه نیز خواهد شد. عمده مشکل نوجوانانی که دارای والد با نشانه‌های سه‌گانه تاریک شخصیت بودند مشکل در هیجان‌ات در ارتباط با والد خود بود. این نوجوانان احساسات ترس، تنفر و خشم را در ارتباط با والد خود گزارش کردند. پروتکل آموزشی طراحی شده با مبنای قرار دادن ویژگی‌های

شخصیتی هر یک از سه‌گانه‌های مطرح‌شده با تکیه بر مفاهیم هیجان‌ات موجب کاهش این ویژگی شخصیتی در والد شده است. همچنین با توجه به اینکه در افراد دارای سه‌گانه تاریک شخصیت مشکلات مربوط به آمیختگی و ارتباطات نیز به‌وفور مشاهده می‌شود و این مشکلات ضمن رابطه والد-فرزند نیز گزارش شده است، این پروتکل با آموزش مفاهیم هم‌دلی، مهرورزی و مفاهیم درک هیجان‌ات و برون‌ریزی صحیح هیجانی با تکیه بر روش‌های رفتاری و شناختی موجب کاهش مشکلات اساسی در صفات سه‌گانه تاریک شده است. والد با درک مفاهیم هم‌دلی و بازی با نقش متفاوت می‌تواند بر احساسات خود و دیگران هوشیاری را کسب کند که ممکن است تاکنون به آن توجهی نداشته است. این درک از رفتار، احساس و هیجان خود و دیگران می‌تواند زمینه کاهش سردی عاطفی، مشکلات بین‌فردی و سوءاستفاده‌های رفتاری را ایجاد کند.

با توجه به نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش و اثربخشی پروتکل آموزشی طراحی‌شده بر ویژگی سه‌گانه تاریک شخصیت والد و بهبود رابطه والد-فرزند آسیب‌دیده از مشکلات شخصیتی والد بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی این پروتکل آموزشی مورد بررسی مجدد قرار گیرد. همچنین با توجه به اینکه این پژوهش بر روی کارکنان هوانیروز و فرزندان نوجوان پسر آن‌ها انجام می‌شود پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی سایر گروه‌های آسیب‌پذیر مورد بررسی قرار گیرند تا بسته آموزشی مورد بررسی مجدد قرار گیرد.

تضاد منافع:

پژوهش حاضر بدون هیچ‌گونه حمایت مالی از جانب سازمان خاصی صورت گرفته است و نتایج آن برای نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی ندارد.

فهرست منابع

- آزاد مرزآبادی، اسفندیار و نیک‌نفس، سعید. (۱۳۹۵). سبک‌های مقابله با استرس شغلی در کارکنان نظامی. **مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران**، ۱۰ (۴)، ۳۱۰-۲۹۹.
- افخم ابراهیمی، عزیزه، بیرشک، بهروز و مکنون، ناهید. (۱۳۸۷). شیوه‌های دلبستگی و ارتباط آن با مدل‌های خود و دیگران و صفات شخصیتی دانشجویان دانشکده‌های مختلف، دانشگاه علوم پزشکی. **مجله تازه‌های علوم شناختی**، ۱۰ (۳)، ۴۴-۳۴.
- حبی، محمدباقر، مقدسی، هادی، حاتمی، حمیدرضا، آزادمرزآبادی، اسفندیار و انیسی، جعفر. (۱۳۹۰). بررسی رابطه رضایت شغلی کارکنان با سلامت روانی خانواده در یک واحد نظامی. **روان‌شناسی نظامی**، ۲ (۵)، ۵۷-۶۶.
- زینی حسنونند، ناهید، جوانمرد، کرم‌اله و گودرزی، منیژه (۱۳۹۴). اعتبارسنجی سیاهه شخصیت خودشیفته -۴۰. **مجله روان‌شناسی**، ۱۹ (۱)، ۱۱۸-۱۰۲.
- سپهوند، محمدجواد، جنادی، مهرروز، خاقانی‌زاده، مرتضی، مختاری، جمیله و باباجانی وفسی، سعید. (۱۳۹۹). شناخت مکانیسم‌های مقابله‌ای در مواجهه با عوامل استرس‌زا در پرسنل نظامی. **مجله طب نظامی**، ۲۲ (۳)، ۲۴۴-۲۵۱.
- شکرایی، زهرا. (۱۳۹۰). بررسی و مقایسه پایگاه‌های هویت در میان دختران و پسران دانشجوی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- صمدی، مریم، قمرانی، امیر، تقی‌نژاد، محدثه و شمسی، عبدالحسین. (۱۳۹۳). بررسی رابطه شخصیت تاریک مادران با اختلالات عاطفی-رفتاری دانش‌آموزان ابتدایی شهر اصفهان. **روان‌شناسی بالینی و شخصیت**، ۱۵ (۱)، ۴۹-۳۹.
- قرباغی، حمید. (۱۳۹۵). بررسی روابط ساختاری مدل سه‌بخشی سایکوپاتی با سیستم‌های مغزی رفتاری، **صفات شخصیتی و هوش هیجانی**، رساله دکتری تخصصی، روان‌شناسی عمومی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز.
- کاظمیان، سمیه و کریمی، مریم (۱۳۹۷). رابطه هویت اجتماعی با کیفیت روابط والد فرزند در بین دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبیرستان. بررسی مقایسه‌ای نقش پدران و مادران. **فصل‌نامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی**، ۹ (۲۴)، ۱۱۸-۱۰۳.
- محسنی، حمیدرضا، محمدزاده، خلیل‌علی و حسینی، مجتبی. (۱۳۹۸). ارزیابی و پایش سلامت کارکنان انتظامی با استفاده از الگوی مدیریت سلامت حرفه‌ای. **مجله طب نظامی**، ۲۱ (۶)، ۶۳۶-۶۲۸.
- میرزایی کوتنایی، فرشته؛ شاکری‌نیا، ایرج و اصغری، فهاد (۱۳۹۴). رابطه تعامل والد-فرزند با سطح رفتارهای

- پرخاش‌گرانه دانش‌آموزان. سلامت روانی کودک، ۲ (۴)، ۲۱-۳۴.
- میرزایی، غلام‌رضا، فتحی‌آشتیانی، علی، احمدی، خدابخش، مهربانی، حسین‌علی، لواسانی، غلامعلی مسعود و آزادفلاح، پرویز. (۱۳۹۳). پیش‌بینی سبک زندگی براساس ویژگی‌های شخصیتی. *مجله علوم رفتاری*، ۸ (۲)، ۱۷۷-۱۸۴.
- میکائیلی منبع، فرزانه، صالحی، مجتبی و احمدی‌خویی، شاهپور. (۱۳۹۶). سه‌گانه تاریک شخصیت در افراد مجرم و غیرمجرم: خودشیفتگی، ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی. *روان‌شناسی بالینی و شخصیت*، ۱۵ (۱-۲)، ۱۱۳-۱۲۶.
- ناظر، محمد، مختاری، محمدرضا، صیادی، محمدرضا و مشایخی، فاطمه. (۱۳۹۵). پیش‌بینی ویژگی‌های شخصیت فرزندان براساس سبک‌های فرزندپروری و ارتباط آن با پنج عامل بزرگ شخصیت والدین. *سلامت جامعه*، ۱۰ (۱)، ۲۹-۳۹.
- نجمی، سیما و بهرامی، هادی (۱۳۹۲). نقش صفات شخصیتی در پیش‌بینی تاب‌آوری دانشجویان نظامی. *فصل‌نامه ابن‌سینا*، ۱۵ (۳)، ۳۵-۴۲.
- Allen, E. S., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2011). On the home front: Stress for recently deployed Army couples. *Family process*, 50(2), 235-247.
- Christie, R., Geis, F.L.(1970). *Studies in Machiavellianism*. New York, NY: Academic Press. eBook ISBN: 9781483260600.
- Corral, S., & Calvete, E. (2000). Machiavellianism: Dimensionality of the Mach IV and its relation to self-monitoring in a Spanish sample. *The Spanish journal of psychology*, 3, 3-13.
- Doran, N, Luczak, S.E, Bekman, N, Koutsenok, I, Brown, S.A. (2012). Adolescent substance use and aggression: A review. *Crime Justice Behave*, 39 (6), 748-754.
- Douglas, D., Bore, M., & Munro, D. (2012). Distinguishing the Dark Triad: Evidence from the Five-Factor Model and the Hogan Development Survey. *Journal Psychology*, 43(3), 237-242.
- Huver, R. M., Otten, R., De Vries, H., & Engels, R. C. (2010). Personality and parenting style in parents of adolescents. *Journal of Adolescence*, 33(3), 395-402.
- Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P., & Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: Life history theory and the dark triad personality traits. *Review of General Psychology*, 16(2), 192-199.
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychological assessment*, 22(2), 420.
- Koerner, A. F., & Schrodt, P. (2014). An introduction to the special issue on family communication patterns theory. *Journal of Family Communication*, 14(1), 1-15.
- Leidy, M. S., Guerra, N. G., & Toro, R. I. (2010). Positive parenting, family cohesion, and child social competence among immigrant Latino families. *Journal of Family Psychology*, 24(3), 252.
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of personality and social psychology*, 68(1), 151.
- Li, X. (2012). Family environment and school environment as predictors for physical aggression in low-income children.

- Lynam, D. R., Whiteside, S., & Jones, S. (1999). Self-reported psychopathy: A validation study. **Journal of personality assessment**, 73(1), 110-132.
- Luna, .. , Padmanabhan, A., & Hittmann, .. 2010.. What has fMRI told us about the development of cognitive control through adolescence?. **Brain and cognition**, 72(1), 101-113.
- Marshall, N. A. (2011). Does Parenting Predict Child Relational Aggression?.
- McDonald, M. M., Donnellan, M. B., & Navarrete, C. D. (2012). A life history approach to understanding the Dark Triad. **Personality and Individual Differences**, 52(5), 601-605.
- Melchior, M., Chastang, J. F., Goldberg, P., & Fombonne, E. (2008). High prevalence rates of tobacco, alcohol and drug use in adolescents and young adults in France: results from the GAZEL Youth study. **Addictive behaviors**, 33(1), 122-133.
- Menaah, F. ,, & eenran, 2010.. Paen’’ menlll heath and childeens cognttve and social development. **Social psychiatry and psychiatric epidemiology**, 45(11), 1023-1035.
- Miller, J. D., Gaughan, E. T., & Pryor, L. R. (2008). The Levenson Self-Report Psychopathy Scale: An examination of the personality traits and disorders associated with the LSRP factors. **Assessment**, 15(4), 450-463.
- Murray, K. W., Dwyer, K. M., Rubin, K. H., Knighton-Wisor, S., & Booth-LaForce, C. (2014). Parent-child relationships, parental psychological control, and aggression: Maternal and paternal relationships. **Journal of youth and adolescence**, 43(8), 1361-1373.
- Nargiso, J. E., Becker, S. J., Wolff, J. C., Uhl, K. M., Simon, V., Spirito, A., & Prinstein, M. J. (2012). Psychological, peer, and family influences on smoking among an adolescent psychiatric sample. **Journal of substance abuse treatment**, 42(3), 310-318.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. **Journal of research in personality**, 36(6), 556-563.
- Popov, L. M., & Ilesanmi, R. A. (2015). Parent-child relationship: Peculiarities and outcome. **Rev. Eur. Stud.**, 7, 253.
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. **Journal of personality and social psychology**, 54(5), 890.
- Runcan, P. L. (2012). The time factor: does it influence the parent-child relationship?!. **Procedia-social and behavioral sciences**, 33, 11-14.
- Runcan, P. L., Constantineanu, C., Ielics, B., & Popa, D. (2012). The role of communication in the parent-child interaction. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 46, 904-908.
- Sherman, M. D., Gress Smith, J. L., Straits-Troster, K., Larsen, J. L., & Gewirtz, A. (2016). Veaaaa’’ pecepiions of hle mpact of PTSD on hlerr paeniing and children. **Psychological services**, 13(4), 401.
- Sweeney, J. A., Takarae, Y., Macmillan, C., Luna, B., & Minshew, N. J. (2004). Eye movements in neurodevelopmental disorders. **Current opinion in neurology**, 17(1), 37-42.
- Sherry, S. B., Hewitt, P. L., Besser, A., Flett, G. L., & Klein, C. (2006). Machiavellianism, trait perfectionism, and perfectionistic self-presentation. **Personality and individual differences**, 40(4), 829-839.

